

Projecten > Overig > Lichtkogel > Thema > Het Nieuwe Burgerschap daagt overheden uit >

De kracht van de samenleving: 'Wij willen actie'

De kracht van de samenleving: 'Wij willen actie'

'RWS moet sneller actie ondernemen om duurzame initiatieven uit de samenleving te faciliteren', zegt Marjan Minnesma, directeur van actieorganisatie Urgenda.

Marjan Minnesma

Al dan niet gedreven door de crisis nemen burgers initiatieven om samen voor hun eigen energiewinning of eigen vervoer te zorgen of samen een (goedkopere) verzekering af te sluiten. Dit maakt dat ze minder afhankelijk zijn van overheden of grote bedrijven. Actieorganisatie Urgenda plaatst dit soort initiatieven nadrukkelijk in het kader van duurzaamheid. De Lichtkogel sprak directeur Marjan Minnesma over deze ontwikkelingen en de impact ervan op het werk van Rijkswaterstaat. Minnesma: 'Urgenda stapt naar de rechter om op basis van erkende wetenschappelijke kennis de overheid tot actie aan te zetten. Het moet samen sneller duurzaam. Wij willen actie.'

Rechtszaak om de overheid te helpen versnellen

Het gaat om een rechtszaak uit 'liefde', niet om schadevergoeding of om kwaad te doen, benadrukt Minnesma. 'We willen de overheid een handje helpen door via de rechtelijke macht af te dwingen dat versneld actie wordt ondernomen. De overheid heeft in het Klimaatverdrag en daarop volgende protocollen en bijeenkomsten (Rio de Janeiro, Kyoto, Kopenhagen) van alles ondertekend om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen en ervoor te zorgen dat we onder een gemiddelde temperatuurstijging van twee graden Celsius blijven. Maar dan moet er wel veel meer gebeuren dan nu. Ons motto is niet voor niets: samen sneller duurzaam. In 2020 moet de CO2-uitstoot met veertig procent zijn gedaald. En dat kan ook, als we circulair denken, ervoor zorgen dat we de grondstoffen in het systeem houden en overgaan naar duurzame energiesystemen. Al in 2030 is een niet-fossiele samenleving mogelijk.'

Wat moet er dan gebeuren? Minnesma ziet een prominente plek voor lokale initiatieven. 'Alle huishoudens in Nederland kunnen energieneutraal worden. We moeten dus lokaal doen wat lokaal kan, dan hoeven we alleen het restje nog centraal te organiseren.' In de afgelopen vijf jaar stroopte actieorganisatie Urgenda daarom het land af, op zoek naar koplopers in duurzaamheid, met als doel deze 'kantelaars' te helpen om hun ideeën op te schalen. De vraag is: zijn er wel genoeg van zulke lokale initiatieven om de omwenteling te kunnen maken? Met andere woorden: hoe krachtig is onze samenleving eigenlijk?

Minnesma: 'Behoorlijk krachtig. Twintig jaar geleden was duurzaamheid nog iets van de overheid en van professionals. De laatste jaren zien we een groeiende groep burgers die zelf het heft in handen nemen. Elke week ontstaat wel ergens in een dorp een nieuwe coöperatie die zelf haar eigen zonne-energie opwekt, moestuin aanlegt of buurtbus regelt. Power to the people is echt de trend.'

Power to the people

Dat mensen zich gaan organiseren heeft volgens Minnesma te maken met een groeiende behoefte aan zelfredzaamheid. 'Mensen vinden de overheid niet slagvaardig genoeg. Je ziet er niks vandaan komen, er is geen enkele visie, hoor je vaak. Dan pakken mensen het samen wel op. Ze willen niet dat de

gaskraan zomaar kan worden dichtgedraaid of dat de stroom kan worden afgesloten of dat het openbaar vervoer zomaar verdwijnt.'

Dynamic links

0

Volgens Minnesma is de beweging ook een reactie op de tijdgeest, namelijk die van globalisering. 'Mensen hebben het gevoel gekregen dat ze geen invloed meer hebben op wat er om hen heen gebeurt. Er is een gevoel van vervreemding ontstaan: wie ben ik nog? Daarom richten ze zich steeds meer op hun eigen, kleine omgeving, want daar hebben ze wel degelijk invloed.'

Hoe belangrijk ook, met lokale initiatieven alleen redden we de transitie naar een duurzame samenleving niet, voorspelt Minnesma. 'Daar waar veranderingen spelen, ontstaat tegenkracht van de gevestigde orde. Denk aan Shell, die de fossiele brandstoffen die nog in de grond zitten maximaal wil exploiteren. Volgens Shell strekt de voorraad nog tot 2050. Maar als we de aardbol ook voor onze kinderen prettig leefbaar willen houden, moet tachtig procent van die resterende fossiele grondstoffen gewoon in de grond blijven.' Deze verschillende inzichten leveren maatschappelijke strijd op. Hoe groter de verandering, hoe heftiger het bestaande systeem zich zal verzetten. 'We staan nu al midden in de transitie, maar we haven't seen anything yet.'

De taak van de overheid

De overheid moet volgens Urgenda versneld actie ondernemen. 'De grootste klapper kan worden gemaakt door belasting te heffen op grondstoffen en CO2 in plaats van op arbeid. Dan krijg je een enorme kanteling in de samenleving. De overheid kan ook veel bereiken met de opdrachten die ze aan de markt verstrekt. Daarin moet duurzaamheid een veel grotere rol spelen. De overheid moet de circulaire economie stimuleren, zodat we grondstoffen in het systeem houden. Bovendien moet ze de transitie naar de biobased economy faciliteren, zodat we sneller kunnen overschakelen naar groene grondstoffen.'

'Dit is niet nieuw, ook niet voor de overheid. Het is vooral belangrijk dat de overheid sneller duurzaam wordt. Veel innovaties komen niet tot stand doordat de overheid niet snel genoeg reageert. Er zijn altijd (bouw)regels waarvoor je ontheffing moet krijgen, of die moeten worden aangepast. Daar wordt dan een punt van gemaakt, terwijl het niet altijd ingewikkeld hoeft te zijn. Soms volstaat het om een extra lid aan een wetsartikel toe te voegen of er één te schrappen. De overheid moet dus meedenken en de kaders neerzetten, maar daar dan niet tien jaar over doen. Het zou goed zijn wanneer ze een soort interdisciplinaire versnellingsteams organiseert, die maatschappelijke innovaties op gang helpen brengen en de opschaling van nieuwe initiatieven ondersteunen.'

RWS, geef het voorbeeld

Wat betekenen deze uitgangspunten voor het werk van RWS? Minnesma: 'RWS, stel een voorbeeld. Zorg dat wat je zelf doet past bij de circulaire economie. Haal fossiele brandstoffen uit het systeem. Regel aanbestedingen zodanig dat duurzaamheid serieus een kans krijgt en de boventoon gaat voeren.'

'Er zijn genoeg gezellige praatgroepjes over duurzaamheid, maar het ontbreekt ze vaak aan slagkracht. Voor een deel zit dat in de aanbestedingswet die te strikt wordt geïnterpreteerd, waardoor alle leven uit een initiatief wordt geslagen. Daar kan RWS veel creatiever en pro-actiever in worden.'

Concreet? 'Denk aan concepten als de drijvende stad, een van de icoonprojecten van Urgenda. Drijvend bouwen komt op veel plekken op de wereld – vooral in Aziatische delta's – aan de orde, want de zeespiegel gaat

stijgen. Het concept is een prima exportproduct voor Nederland. Ik zou zeggen: RWS help met het vinden van ruimte om te bouwen op het water, met het aanpassen van de regels, en ondersteun de projecten bij de opschaling. Met andere woorden: zet er een versnellingsteam op.'

Datzelfde geldt volgens Minnesma voor een ander icoonproject, duurzame mobiliteit. 'Veel acties liggen bij het ministerie, maar sommige praktische aspecten lijken me voor RWS om op te pakken. Denk aan het opschalen van duurzame initiatieven op of aan de RWS-netwerken, zoals het benutten van bewegingsenergie op snelwegen (energie uit asfalt, miniwindmolens die meebewegen met het langsrazende verkeer) en het opwekken van energie langs wegen (geluidswallen met zonnecollectoren).'

Crowdpleiten

Op www.wijwillenactie.nl kan iedereen meewerken aan het pleidooi voor een duurzame toekomst. Het juridisch team dat de rechtszaak tegen de staat voorbereidt ontvangt graag inhoudelijke bijdragen: goede argumenten, achtergrondinformatie, voorbeelden en jurisprudentie uit andere landen. Dit crowdpleiten past helemaal binnen de uitgangspunten van Urgenda. Minnesma benadrukt tot slot dat 'de rechtszaak is bedoeld als steuntje in de rug, zodat de overheid (en RWS) de gewenste veranderingen werkelijk in gang kan zetten.' Laat dat even duidelijk zijn.